

Intressanta fynd av skalbaggar 2005

JOHNNY LINDQUIST

Rapporteringen av intressanta skalbaggar i Väst-Sverige är nu inne på sitt femtonde år! Glädjande nog fortsätter rapporterna att komma in i en strid ström, både med nya landskapsfynd och fynd av rödlistade arter. Detta trots att rödlistan nu "stramats åt".

Året som gick började riktigt dramatiskt med orkanen Gudrun. Det skall bli intressant att se hur den stora mängden död ved kommer att påverka våra trädskalbaggar, men det kanske dröjer ytterligare ett par år innan vi ser effekterna. Året var väl också ett av de varmaste, utan att det för den skull var någon kanonsommar. Det är väl snarare årsmedeltemperaturen som höjs, och denna kanske är nog så viktigt för baggarna.

Stort tack till alla rapportörer!

Namnförkortningar:

Lars Andersson	(LA)
Bertil Andrén	(BA)
Bengt Carlsson	(BC)
Niklas Franc	(NF)
Lars Gambreus	(LG)
Joel Hallqvist	(JH)
Sindre Ligaard	(SL)
Johnny Lindquist	(JL)

VATTENTRAMPARE Haliplidae

Haliphus fulvicollis Erichson

Rödlistad NT.

VG. Vartofta-Åsaka, NNO Vartofta gård 28.07.2005 (BA och BC).

I ett skogskärr öster om Vartoftasjön påträffades en mycket god population av arten, vilket är mycket glädjande med tanke på att den gått starkt tillbaka i det nedan omskrivna Karlebykärr.

DYKARE Dytiscidae

Laccornis oblongus (Stephens)

VG. Karleby, SV Öland 28.07.2005 (BA och BC).

Ett ex av denna sällsynta dykare håvades i det vid tillfället nästan uttorkade terrasskärret på slutningen ner mot Kvarnabäcken. Kärr, som har

sakta genomströmmande vatten, håller tyvärr nu på att växa igen, men hyser fortfarande många intressanta, om än i antal minskande, vattenskalbaggar såsom exempelvis de tidigare rapporterade *Hydroporus fuscipennis*, *Graptodytes bilineatus* och *Ilybius (Agabus) subtilis* (Lindquist 1992). Ytterligare en ny dykarart för detta fina kärr kunde dessutom noteras, nämligen *Agabus fuscipennis*.

Hydroporus glabriusculus Aube'

VG. Karleby, SV Öland 13.05.2005 (BA).

Vid ett vårbesök i ovan nämnda Karlebykärr togs även denna ovanliga dykare.

Dytiscus dimidiatus Bergsträsser

NÄ. Olaus Petri, vid Rynningeviken 02.07.2005 (BA).

Ny för Närke. I en vegetationsrik vik av Hjälaren togs denna den näst största av stordykarna. Fyndet är ett av de nordligaste för arten i Sverige (Nilsson & Persson 1989 och 1993). Andra intressanta arter på lokalen var *Hygrotus decoratus*, *Limnebius parvulus* och *Anisosticta novemdecimpunctata*.

GYTTJEBAGGAR Hydrochidae

Hydrochus megaphallus Berge Henegouwen

Rödlistad DD.

VG. Vartofta-Åsaka, NNO Vartofta gård 12.08.2005 (BA och SL).

Ny för Västergötland. I kanten av skogskärret öster om Vartoftasjön hittades ett ex av denna art, som beskrevs så sent som 1988 och då avskildes från den närstående *H. brevis*. Vid en revision av *H. brevis*-material från flera stora samlingar fann Anders Nilsson, att arten tidigare tagits på många lokaler i Sverige (Nilsson 1988). Under senare år har den emellertid bara hittats på Gotland. På Öland, där bland annat N. Bruce tog den i mitten på 1900-talet, har den trots efterforskningar inte gått att finna. Nyligen återfanns den dock på en av de gamla lokalerna, Tåkern, där T. Palm tog den före 1950 (Nilsson 1988).

VATTENBRYNSBAGGAR Hydraenidae

Hydraena palustris Erichson

VG. Vartofta-Åsaka, NNO Vartofta gård
12.08.2005 (BA och SL).

Flera ex av arten togs i kanten av ovan nämnda skogskärr öster om Vartoftasjön. Arten tycks minska mot väst och har exempelvis ännu inte hittats i Bohuslän. *H. palustris* förväxlas ofta med små utfärgade honor av arterna *H. britteni* och *H. riparia*, men skiljs lätt från dem på halssköldens framkant, som hos *H. palustris* är tydligt konkav, medan den hos de andra endast är svagt konkav.

Hydraena pulchella Germar

Rödlistad NT.

VG. Hornborga, Söder Ringagården 28.07.2005
(BA och BC).

Några få ex av arten kunde tryckas fram vid stranden av den lövskogskantade Slafsan, en relativt fin å, vars vatten dock kraftigt påverkas av tillrinningen från områdets åkermarker.

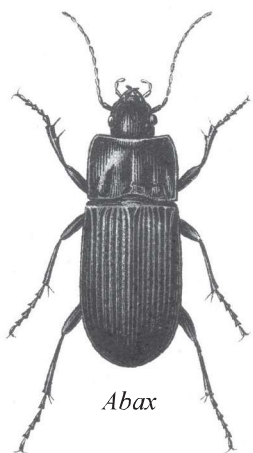
JORDLÖPARE Carabidae

Abax parallelepipedus P.

Rödlistad NT.

HA. Fjärås, Djäknegård 14.05.2005 (BC).

Arten fanns fortfarande kvar, samt även i en skogsdunge längre öster ut. Under stenar m m kunde många ex konstateras.

Abax

Panageus cruxmajor (L.)

HA. Halmstad, Skedala
06.06.2005 (LA).

I trädridå vid Fylleån.

Badister dilatatus Chaud.

BO. Rödbo, Ragnhilds-
holmen 30.05.2005 (BC).

1 ex framtrampat i
vassen.

KORTVINGAR Staphylinidae

Velleius dilatatus (Fabr.)

HA. Halmstad, Skedala 24.08.2005 (LA).

I tickfälla på grov björkhögstubbe.

Tasgius morsitans (Rossi)

VG. Änggården, ljungheden på Bredfjäll
24.08.2005 (JH).

Ny för Västergötland. Joel skriver: Efter att jag sommaren 2004 funnit ett dött ex av *Carabus avensis* på den lilla grusvägen, som löper utefter ljungheden (Aromia nr. 1, 2005), ville jag under sommaren 2005 undersöka hur allmän arten egentligen var på lokalen. Några utplacerade fallfällor konstaterade snabbt att den var vanlig på ljungheden. Jag hade även hoppats på fler intressanta fynd men dessa uteblev tyvärr tills slutet av augusti då denna stora svarta kortvinge uppenbarade sig i en av fällorna. Arten är intressant då den verkar vara under viss spridning; den rapporterades från Varbergs fästning som ny för Halland i Aromia nr. 1, 2000. Denna sällsynta kortvinge uppges i litteraturen kunna återfinnas i såväl lövskog som sand/grusmarker och alvar, till och med under tång på sandstränder.

Quedius invreai Gridelli

VG. Alingsås, Vikaryd 30.07.2004 (JL, LG).

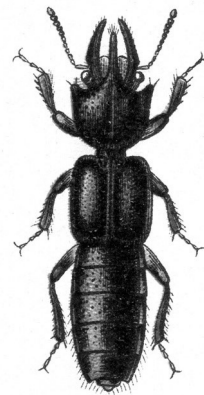
Ny för Västergötland. Om man bankar ner en centimeterlång, rödvingad kortvinge från en blommande lind, så höjs ögonbrynen på en kortvinge-intresserad coleopterolog. Ett sådant ex hamnade i Lars paraply vid bankning i en ekhage vid Vikaryd. Snabbt var jag framme och la vantarna på exemplaret, som var mycket flyggt och snabbt. Baggen vållade stora problem vid bestämningen – att exemplaret dessutom var en hona gjorde inte saken lättare. Då jag nästan ett år senare satt och läste in mig på undersläktet *Microsaurus* i Svensk Insektfauna fastnade min blick vid raden: "Förekommer även på blommande buskar". Raden syftar på *Q. invreai*, och då den dessutom trivs i gamla ihåliga träd föll bitarna på plats. Bestämningen av denna sällsynta kortvinge försvåras ytterligare p g a individuell variation, även vad gäller aedeagus utseende.

Bledius furcatus (Olivier)

Rödlistad VU.

HA. Vallda, Väster om
Kläppa 06.09.2005 (BA och BC).

Glädjande nog kunde konstateras att arten, tillsammans med den något mindre släktingen *Bledius diota*, klarar sig bra på strandängarna vid viken.

Omalius exiguus Gyllenhal

DS. Ed, Holmvattnet 17.09.2005 (JL).

Ny för Dalsland. Ett ex av denna lilla *Omalius* påträffades på ruttnande skivsvamp i granskog. Arten förekommer på allehanda multnande vegetabilier. Andra kortvingar i svampen var *Atheta corvina*, *Atheta marcida*, *Bolitochara pulchra* och *Gyrophana congrua*. Den sistnämnda, som T. Palm påpekar är sällsynt, verkar numera vara en av de dominerande *Gyrophana*-arterna i Västsverige.

TORDYVLAR Geotrupidae

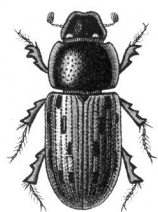
Geotrupes stercorarius (L.)

VG. Angered, Gunnilse 22.05.2005 (LG).

Detta kan tyckas vara en trivialart, men enligt Mattias Forshage så har fynden av denna tordyvel så gott som upphört i Västergötland. Här, i denna hästhage verkade arten vara ganska vanlig – flera ex observerades.

BLADHORNINGAR Scarabaeidae

Aphodius conspurcatus (L.)

BO. Stala, Norr Rörholmen 15.11.2005 (BA).

Arten som tidigare har ansetts sällsynt (Landin 1957) och som nyligen rapporterades som ny för Bohuslän (Lindquist 2005) har visat sig vara allmän i hästspillning vid kusten i mellersta delen av landskapet. Så sent som den 15 november flög arten flitigt i solskenet över ganska färsk spillningshögar av häst – detta trots att det dygnen innan hade varit ganska hård nattfrost.

Artens svenska namn är skogsdyngbagge. Enligt M. Forshage är den ”huvudsakligen tagen i skog, även om den uppträder i helt öppna miljöer sent på hösten när risken för överhettning är förbi där” (Forshage 2000).

Aphodius porcus (Fabr.)

Rödlistad NT.

HA. Fjärås Bräcka 11.09.2005 (LG).

1 ex på den östra sidan om Bräckan, som är mer skuggig än den västra. Arten lär ju föredra öppna marker enligt B-O Landin.

Aphodius uliginosus (Hardy)

BO. Långelanda, Norr Lurkeröd 14.11.2005 (BA).

Ny för Bohuslän. Strax söder om Kollungeröd-vatten i ett skogsparti på hällmark påträffades ett flertal ex av denna lilla, vackert tecknade dyngbagge i älgspillning. Arten var den enda *Aphodius*-arten i spillningshögar.

Tack till Håkan Ljungberg som vänligen kontrollerat bestämningen.

EKOXBAGGAR Lucanidae

Platycerus caprea (De Geer)

VG. Bergsjödalen 10.05.2005 (JH).

I en starkt vitrötad björkstam låg tre hanar och en hona tillsammans med några noshornsoxar *Sinodendron cylindricum* och inväntade värmen. Lokalen utgörs av trivial tallskog med blåbärsris i botten samt inslag av enstaka björkar i trädskiktet. Björkblåoxen var tidigare placerad i rödlistekategorin missgynnad.

LYSMASKAR Lampyridae

Phosphaenus hemipterus (Goeze)

HA. Halmstad, Skedala 28.06.2005, 14.07.2005 (LA).

På en sumpig liten ö i Fylleån.

KNÄPPARE Elateridae

Ampedus pomorum (Herbst)

VG. Hisingen, Rya skog 07.07.2005 (JH).

En individ krypandes på grov eklåga i halvskuggigt läge.

HALVKNÄPPARE Eucnemidae

Xylophilus corticalis (Payk.)

Rödlistad NT.

HA. Halmstad, Skedala 28.07.2005 (LA).
I lövskog.

Melasis buprestoides (L.)

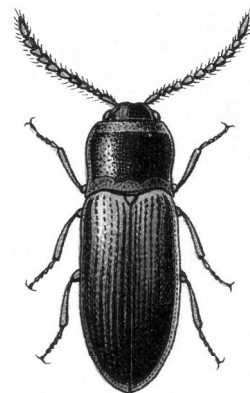
HA. Halmstad, Skedala 05.06.2005 (LA).

I tickfälla på björklåga.

Hylis olexai (Palm) (N. Franc det.)

HA. Halmstad, Skedala 24.08.2005 (LA).

I tickfälla på grov björkhögstubbe.

Xylophilus corticalis

BÄCKBAGGAR Elmidae

Riolus cupreus (Müller)

Rödlistad NT.

VG. Hornborga, Slafsan söder Ringagården 28.07.2005 (BA och BC).

Arten var inte ovanlig och har sannolikt en god population i ån. Andra bäckbaggar, som kunde ses krypa på stenarna i det strömmande vattnet, var *Elmis aenea* och *Limnius volckmari*. Man måste verkligen beundra dessa baggars förmåga att kunna hålla sig kvar och inte ryckas med av vattenmassorna.

ÖGONBAGGAR Aderidae

Pseudeuglenes pentatomus (Thomson)

Rödlistad VU.

VG. Änggårdsbergen, söder om Finnsnossen 24.07.2005 (LG, JH).

Ny för Västergötland. En individ krypande på en björkstock, liggande på halvskuggig fuktig gräsmark intill en liten sjö. Korthornad ögonbagge är knuten till tickor på flera olika sorters lövträd och är funnen i spridda landskap över hela landet.

SILVANIDAE

Ahasverus advena (Waltl.)

BO. Uddevalla, Råssbyn 18.07.2005 (NF).

Ny för Bohuslän. Ett ex inomhus.

GLANSBAGGAR Nitidulidae

Ipidia binotata Reitter

Rödlistad NT.

BO. Svartedalen, Rördalen 04.09.2005 (JH).

Ny för Bohuslän. På VEK:s exkursion till Svartedalen påträffades ett ex av denna glansbagge under barken på en grov granhögstubbe tillsammans med bl a *Rhyncolus ater*. Arten beskrivs ibland som en urskogsrelikt knuten som den är främst till grövre döda granar med klibbtickor. Inte desto mindre har den under senare år dykt upp på spridda lokaler i landet t ex i Stockholmstrakten på mer eller mindre triviala skogslokaler och i Aromia nr. 1, 2002 beskrivs sentida fynd av arten från Skövdestrakten.

FUKTBAGGAR Cryptophagidae

Spavius glaber (Gyllenhal)

DS. Frändefors, Stigen 25.03.2005 (JL).

Ny för Dalsland. I jakt på myrlevande kortvingar sällades ett ex av denna art ur en myrstack av vår vanliga stackmyra, belägen vid en åkerkant.

Baggen accepteras av myrorna, och den fungerar som renhållningshjon. Resultatet blev dock magert då inga andra arter fanns i sällgodset.

TRÄDSVAMPBAGGAR Erotylidae

Tritoma bipustulata Fabr.

VG. Bergsjön, Mellbydalen 29.05.2005 (JL).

Enda lokalen där jag funnit denna ganska ovanliga art är vid Bergsjön i utkanten av Göteborg, första gången 1989. Vid undersökning av en sälgticka upptäcktes *Tritoma* i stor mängd, uppemot ett tjugotal exemplar satt på svampens undersida. Andra arter var *Dacne bipustulata* och *Gyrophana strictula*.

VEDSVAMPBAGGAR Mycetophagidae

Mycetophagus quadriguttatus Müller

Rödlistad VU.

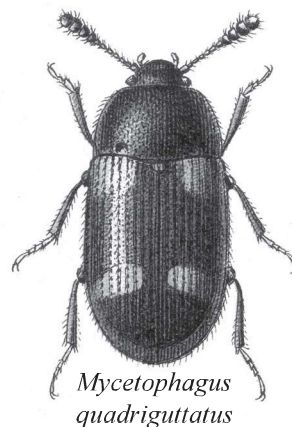
HA. Halmstad, Skedala 07.06.2005, 28.06.2005 (LA).

5 ex vid två fyndtillfällen under sprängticka på bruten grov björk.

Mycetophagus atoma-
rius (Fabr.)

HA. Halmstad, Skedala 05.06.2005 (LA).

Tillsammans med *Mycetophagus multipunctatus* och *M. piceus* på björkhögstubbe.

BRUNBAGGAR Melandryidae

Phloitra rufipes (Gyll.)

Rödlistad NT.

HA. Halmstad, Skedala 06.07.2005 (LA).

Vid fallfärdig alhögstubbe.

LÅNGHORNINGAR Cerambycidae

Anoplodera livida Fabr.

VG. Hisingen, Rya skog 29.06.2005 (JL).

Sommaren 2004 påträffade Joel Hallqvist vid Rya skog denna blombeck, som visade sig vara ny för Sverige. Sommaren 2005 besöktes lokalen ånyo för att om möjligt utreda om baggen här har en reproducerande population, eller om det rört sig om tillfällig inflygning. Omgående påträffades ett ex, och så småningom räknades inom några kvadratmeter in över 20 ex varav flera kopulerande.

Flera andra samlare har under sommaren gjort samma iakttagelse. Djuren uppehöll sig endast i rölleka, trots att både hundkex och älggräs blommade bredvid. Därmed kan vi konstatera att arten lever och utvecklas på lokalen.

Vi vill vädja till entomologer som besöker lokalen att samla ytterst restriktivt, då vi i dag inte har någon aning om populationens storlek.

Agapanthia villosoviridescens (De Geer)

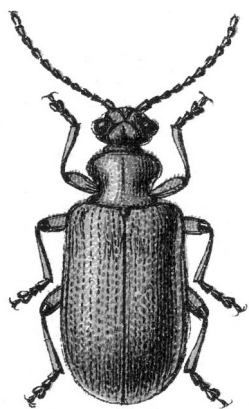
HA. Halmstad, Skedala 18.07.2005 (LA).

Hane och hona på en stjälk av strätta i brynet av en trädridå utmed Fylleån.

Arten är inte uppgiven för Halland i Catalogus, men är tidigare funnen där (leg. G. Gillerfors 2001) liksom även i Småland (leg. C. Fägerström 2005).

BLADBAGGAR Chrysomelidae

Lilioceris merdigera L.

BO. Rödbo, Ragnhilds-
holmen 08.06.2005 (BC).

På liljekonvalj i ekdunge.

BO. Kungälv, Fontin
13.05.2005 (BC).

På liljekonvalj uppträdde denna art i massförekomst. Jag har tidigare sökt arten i Kungälvstrakten utan resultat. Olof Persson rapporterade den från Lycke i slutet av 40-talet.

Galerucella pusilla Duft.

BO. Uddevalla, Bräckebankarna 20.06.2005 (BC).

På fackelros tillsammans med *Galerucella cal-
mariensis*.

BO. Romelanda, Dösebacka 23.06.2005 (BC).

På fackelros, videört, starr m m vid älven. Även *G. cal-
mariensis* förekom men *G. pusilla* är den dominerande arten. Att *pusilla* inte är uppgiven i senaste skalbaggs katalogen är märkligt. Men det är troligt att det sitter en del felbestämda ex i olika samlingar eftersom den är sammanblandad med *calmariensis*. I en utmärkt artikel i ET 3, 2004, sid 93 beskrivs de båda *Galerucella*-arterna. Då Bengt redan året innan tagit ett missbildat *pusilla*-ex vid Dösebacka beslöt han att titta efter lite noggrannare. Att använda sig av hannarnas genitalia är ett säkert sätt att skilja *pusilla* från *calmariensis*. Dessa finns

avbildade i V. Hansens Bladbiller. Dock är där *Stachys palustris* angiven som värdväxt för *pusilla*. Rätterligen skall det vara *Lythrum salicaria*.

Lochmaea crataegi For.

BO. Marstrand, Klåverön 16.06.2005 (BC).

Flera ex på hagtorn i Långedalen.

Altica quercetorum Foudras

BO. Uddevalla 18.09.2005 (NF).

På eksly vid vägkant. Över 200 exemplar vid första tillfället, sedan långsamt minskande tre veckor framåt.

PLATTNOSBAGGAR Anthribidae

Dissoleucas niveirostris (Fabr.)

HA. Halmstad, Skedala 06.06.2005, 26.08.2005 (LA).

I gammal grenhög.

RULLVIVLAR Attelabidae

Apoderus coryli L.

VG. Leksberg, Sandbäcken 01.07.2005 (BA).

Ett ex i gräs. Enligt Sandin ej sällsynt på hasselbuskar under försommaren. Utbredd över hela området. På senare år är hasselrullviveln inte speciellt vanlig i Göteborgsområdet. Endast ett fåtal fynd. Möjligen är den vanligare i det inre av Västergötland. Är det någon som har någon uppgift, rapportera gärna. Förutom på hassel går den på klibbal, mera sällsynt på gråal och vårtbjörk.

SPETSVIVLAR Apionidae

Apion urticarium Herb.

BO. Marstrand, Klåverön 16.06.2005 (BC).

Vid Sandvik på nässlor i en sluttning ner mot havet, flera ex.

BO. Kville, Snixholmen 26.09.2005 (BA).

Flera ex.

Apion urticarium verkar vara relativt vanlig i Bohusläns kustband. Ett flertal fynd de senaste åren tyder på detta, däremot betydligt sällsyntare inåt land.

VIVLAR Curculionidae

Otiorhynchus porcatus Herb.

BO. Kungälv, Fontin, gamla kyrkogården 13.12.2005 (BC).

Ett ex i löv och växtrester. Tidigare rapporterad från BO, Uddevalla 1959 (Uno Holmer) och Kung-

älv 1977. *O. porcatus* är möjligtvis vanligare än mängden fynd från Bohuslän antyder. Nattaktiv, som många *Otiorhynchus*-arter, och lite eftersökt är trolig orsak. I parkområden och trädgårdar under löv och dylikt. E. Palm uppger att arten övervintrar bland löv och kompost m m, vilket även fyndet den 13/12 tyder på.

Otiorhynchus ligneus (Oliv.)

VG. Göteborg 25.10.2005 (LG).

Lars skriver: 1 ex krypande i min lägenhet i centrala Göteborg. Var detta ex kom ifrån kan man fråga sig, för denna vivels naturliga biotop är torr sand-, grus- eller kalkmark. Arten har en typisk sydvästlig utbredning här i Sverige. Håller arten på att sprida sig även i stadsmiljöer?

Phyllobius calcaratus Fabr.

BO. Ytterby, Klosterkullen 28.05.2005 (BC).

Bengt skriver: Många ex på en enda alm. Jag fann denna art även 1973 under liknande omständigheter. På hägg flera ex på ett enda träd, sedan försvunnen. Inte heller vid Klosterkullen kunde jag finna ett enda ex någon vecka senare.

Sitona gressorius Fabr.

BO.Ucklum, väster om Stubberöd 03.04.2005 (BA). I sandtag.

BO. Grinneröd, Högen 19.05.2005 (BC). I sandtag på lupin.

Tychius polylineatus Germ.

BO. Morlanda, Boxvik 19.06.2005 (BC).

Ett ex slaghåvat på rödklöver. Platsen vid Boxvik är nära en havsvik med mycket skalgrus i marken, där Bengt funnit många intressanta arter.

Bagous alismatis (Marsham)

VG. Bjärka, Hornborgasjön vid Bortoran 28.07.2005 (BA och BC).

Ett ex av denna lite vanligare *Bagous*-art håvades i sumpvegetationen vid Hornborgasjön. Arten är knuten till *Alisma plantago* och *Sagittaria sagittifolia* i vars blad larverna gör tunnlar och slutligen förfärdigar en pupphåla i en kraftigare nerv. Puppperioden varar 6-19 dagar (Caldara & O'Brian 1998).

Tanysphyrus ater Blat.

VG. Vartofta-Åsaka, Vartofta gård 28.07.2005 (BA, BC).

Ett ex i dike på andmat tillsammans med *Tanysphyrus lemnae*. En länge eftersökt art, som verkar föredra högt pH.

Litteratur

- Caldara, R. & O'Brian, C. W. 1998. Systematics and Evolution of weevils of the genus *Bagous* VI. Taxonomic treatment of the species of the western Palearctic Region (Coleoptera, Curculionidae). – *Mem. Soc. entomol. ital.* 76: 131-347.
- Forshage, M. 2000. Svenska namn på inhemska bladhorningar. – *Ent. Tidskr.* 121: 99-118.
- Landin, B-O. 1957. Bladhorningar, Lamellicornia, fam. Scarabaeidae. Svensk Insektfauna 46. Stockholm (Entomologiska Föreningen i Stockholm).
- Lindquist, J. 1992. Intressanta fynd av skalbaggar. – *Aromia* 1992 Nr 1: 7-9.
- Lindquist, J. 2005. Intressanta fynd av skalbaggar 2004. – *Aromia* 2005 Nr 1: 6-10.
- Nilsson, A. N. 1988. *Hydrochus megaphallus* (Coleoptera, Hydrochidae) ny för Sverige. – *Ent. Tidskr.* 109: 164-166.
- Nilsson, A. N. & Persson, S. 1989. The distribution of predaceous diving beetles (Coleoptera: Noteridae, Dytiscidae) in Sweden. – *Entomologica Basiliensia* 13: 59-146.
- Nilsson, A. N. & Persson, S. 1993. Tillägg till kartering av Sveriges dykarskalbaggar (Coleoptera: Dytiscidae, Noteridae). – *Ent. Tidskr.* 114: 157-159.

Några andra fyndnotiser

STEKLAR

Väddsandbi *Andrena hattorfiana*

Rödlistad VU.

HA. Halmstad, Skedala 29.06.2005. Biet var vanligt på åkerväddsbevuxna vägrenar i trakten även i sommar. Vid en vandring utmed en liten sandig markväg nära Skedala räknades till 20 ex. (Lars Andersson).

RÄTVINGAR

Blåvingad gräshoppa *Sphingonotus caerulans*

BO. Skogsliden strax norr om Väjern i Sotenäs kommun 01.08.2005 ett ex. (Jan Artursson)

Sammanställda av Johnny Lindquist